

מבוא לפילוסופיה: שנה א' סמסטר ראשון

תיאור הקורס:

מהי פילוסופיה? מה מבקשים העוסקים בה? מה ערך יש לעיסוק זה? מילולית, "פילוסופיה" פירושה אהבת (פילו) החכמה (סופיה), אך מהו פשרה של אהבה זו? מה אוהבים הפילוסופים (או למה הם נאמנים) כאשר הם אוהבים את החכמה ומגלים לה מחויבות?

בקורס זה נציג כמה מן הפירושים האפשריים למושג אהבת החכמה המגדיר את התחום, ואת הבעיות העולות על דרכה של האהבה הפילוסופית לאור פירוש זה. בעיות אלה הן בעיות הפילוסופיה היסודיות. נבחן את אהבת החכמה כ- (1) אהבת הכלליות -- השאיפה לתפיסת כלל הממשות (העולם) במבט יחיד, שאינו משועבד לנקודת ראות ספציפית ומוגבלת; נשאל מה מקומו של הסובייקט התופס בכליות האמורה להיתפס על ידי? (2) אהבת האחדות – השאיפה לתפיסת הממשות בכללותה כנענית לאפיון בסיסי אחד; נשאל כיצד אפשריים הריבוי, ההבדל, השוני וכיצד באלה בתפיסה אחדותית של העולם, ולחילופין, האם ייתכן שהעולם אינו "אחד" אלא "רבים", שיש עולמות שונים, ומה יכול להיות היחס ביניהם? (3) אהבת האובייקטיביות – השאיפה לתפיסת העולם "כפי שהוא", ללא פניות סובייקטיביות, ללא תלות באופנים השונים בהם העולם משתקף בתודעת המתבוננים בו; נשאל האם יכולים אנו "לצאת מעורנו" הקוגניטיבי ולראות את העולם "החיצוני" שלא מנקודת ראות סובייקטיבית כזו או אחרת, או להשוות את נקודת הראות הסובייקטיבית עם העולם כפי שהוא לעצמו? (4) אהבת הרציונליות – השאיפה לתמונת עולם קונסיסטנטית, נטולת סתירות פנימיות; נשאל כיצד עומדות תפיסותינו היומיומיות במבחן זה? האם אנו יודעים להגדיר את מושגינו כך ששימושינו בהם יהיו עקביים, ולחילופין, מה עלינו להסיק מכך שאין בידינו הגדרות מעין אלה? (5) אהבת התבונה – השאיפה לתמונת עולם שאינה תלויה בניסיון ובמקרה, אלא בעקרונות תבוניים בלבד; נשאל האם תיתכן הכרה אפריורית? מה גבולותיה? האם הכרה תבונית אפריורית אפשרית ביחס לעולם העובדתי או רק ביחס למושגינו אנו? (6) אהבת האמת – השאיפה להתאמה בין אמונותינו ובין מצבי העניינים בעולם; נשאל האם התאמה כזאת היא אפשרית? האם היא ניתנת להכרה? או אולי עלינו לשאוף ליחס של לכידות בין אמונותינו השונות ובין עצמן, ולהגדיר "אמת" במונחי יחס זה של לכידות? (7) אהבת הוודאות – השאיפה להעמדת ידיעותינו על העולם על יסודות שאינם ניתנים לספק, פקפוק או ערעור; נשאל האם יש בידינו יסודות וודאיים מעין אלה? האם יסודות כאלה הינם הכרחיים לידיעה? האם ניתן לדעת דבר כלשהו, או שמא עלינו להשעות תמיד את שיפוטנו מחמת הספק, או אפשרות הספק? (8) אהבת הבהירות – השאיפה להגדיר את מושגינו במונחים מוכרים ושישיים, ולהותיר את טענותינו ללא ערפול; נשאל האם ניתן לספק קריטריון למשמעות? האם טענות שאינן ניתנות לאימות ניסיוני הינן חסרות משמעות?

בין הבעיות הפילוסופיות המסורתיות בהן ניתקל במהלך הקורס ניתן למנות את בעיית הקיום (האם ניתן לחשוב על מה שאינו קיים?), בעיית הזהות בזמן (האם ניתן לקפוץ לאותו נהר פעמיים? בעיית התנועה (האם ישיג אכילס את הצב?), בעיית הכללים (האם מורים מושגים כלליים על ישים כלליים?) בעיית יסודות ההכרה (האם ניתן להעניק יסודות וודאיים להכרה? האם הסובייקט (הקוגניטו) הוא יסוד מעין זה? בעיית העולם החיצוני (האם ניתן להוכיח את קיומו? האם הוא אידיאלי או מאטריאלי?) בעיית גוף ונפש (האם מדובר בממשויות נפרדות, וכיצד הן קשורות זו לזו?) בעיית האינדוקציה והסיביות (האם חייב העתיד להיות דומה לעבר?) בעיית הדטרמיניזם והחירות (האם יש רצון חופשי או שכל פעולה נקבעת על ידי סיבות קודמות?)

מטרת הקורס איננה לפתור את הבעיות הללו, ואף לא להציג באופן ממצה את הפתרונות השונים שהוצעו להן במהלך ההיסטוריה של הפילוסופיה. משימה זו תוטל על כתפי מרצי ומרצות המחלקה בקורסים שיטתיים והיסטוריים המוקדשים לבעיות שונות ולהוגים ספציפיים. מטרת קורס זה היא

לטעום מן הפליאה המתעוררת לנוכח בעיות הפילוסופיה, מחוסר הנחת האינטלקטואלי הנגרם מהן, ומן הצורך, הדוחק לעתים, למצוא להן מענה ששייב על כנה את תמונת העולם המסודרת ממנה, לכאורה, יצאנו לדרך.

בין ההוגים שנעסוק בהם נמנה כמה הוגים קלאסיים: הוגים קדם-סוקרטיים: פרמנידס, זנון הירקליטוס, וכן סוקרטס ואפלטון, הוגים מודרניים, דקרט ברקלי ויום, וכן כמה פרשנים בני זמננו, ברטרנד ראסל, אלפרד אייר, תומס נייגל, סיימון בלקבורן.

דרישות הקורס:

1. קריאה שבועית מתוך מאמרים או פרקים שיידונו בשיעור. החומרים יועלו לאתר moodle.
2. בוחן. הבוחן יתקיים במועד השיעור. מועד 5.12.12.
3. בחינה. התאריך ייקבע על ידי מדור בחינות.

שקלול ציונים:

בוחן 40%

בחינה 40-60%

משקל מסוים 0-20% יינתן להשתתפות פעילה בשיעור, תרומה לדיון, מקוריות ויצירתיות.

תרגול:

מתרגלת תמר נקש-רות. המתרגלת תבדוק את המבחנים בהנחיית המרצה ותנהל את אתר הקורס.

שעות קבלה:

מרצה: יום ג' 11:00-12:00, לפי תיאום מראש.

מתרגלת: יום ב' 13:00-14:00.

נוכחות בשיעור:

חובה!